

बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा
अधिकार अधिनियम, २००९ नूसार उच्च
प्राथमिक शाळांमध्ये अतिथी निदेशकांचे
(Guest Instructor) पथक (Panel) तयार
करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन

शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग

शासन शुद्धीपत्रक क्र. न्यायाप्र-२०१५/प्र.क्र.४/१५/टीएनटी-२

मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई- ४०० ०३२

दिनांक : ०७ जानेवारी, २०१७

वाचा -१) शासन निर्णय, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, क्रमांक : न्यायाप्र-२०१५/प्र.क्र.४/१५/
टीएनटी-२, दिनांक ७.१०.२०१५

प्रस्तावना-

केंद्र शासनाचा बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा अधिकार अधिनियम, २००९ (RTE Act २००९) मधील कलम २५ आणि परिशिष्टातील तरतुदींची अंमलबजावणी करण्यासाठी महाराष्ट्र बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा अधिकार नियम, २०११ अधिसूचित करण्यात आला आहे. RTE Act २००९ मधील तरतुदींनुसार ज्या उच्च प्राथमिक शाळांची (इ. ६ वी ते ८ वी) पटसंख्या १०० पेक्षा जास्त आहे, अशा उच्च प्राथमिक शाळांमध्ये (i) कला (ii) शारीरिक शिक्षण व आरोग्य आणि (iii) कार्यानुभव या तीन विषयांसाठी अंशकालीन निदेशक नियुक्त करण्याची तरतूद आहे. त्यानुसार संदर्भाधीन शासन निर्णयान्वये अतिथी निदेशकांचे (Guest Instructor) पॅनल (पथक) तयार करण्याबाबतचे आदेश निर्गमित करण्यात आलेले आहेत. सदर शासन निर्णयातील अतिथी निदेशकांच्या (Guest Instructor) निवडीचे निकष सुधारित करण्याची बाब शासनाकडे प्रस्तावित होती. त्यानुसार सदर शासन निर्णयात पुढील प्रमाणे सुधारणा करण्यात येत आहे.

शासन शुद्धीपत्रक :-

संदर्भाधीन दि.७ ऑक्टोबर, २०१५ च्या शासन निर्णयात खालीलप्रमाणे सुधारणा करण्यात येत आहे :

१) ख) अतिथी निदेशक या पॅनेलवर नियुक्तीच्या अटी मधील अट क्र. (९) पुढीलप्रमाणे वाचावी :

“सर्व शिक्षा अभियानांतर्गत वार्षिक कार्य योजना व भारत सरकारने अंदाज पत्रकात मंजूर केलेल्या तरतुदींच्या मर्यादेत पॅनलमधील अतिथी निदेशकांना प्रती तासिका रुपये ५०/- रुपये आणि माहे कमाल ५०००/- (पाच हजार फक्त) या मर्यादेत मानधन अनुज्ञेय राहिल.

२) (ब) येथील (एक) कला मधील (१) मधील मजकूरानंतर पुढील मजकूराचा अंतर्भाव करण्यात येत आहे :

“कला क्षेत्रातील (मानधन न स्विकारणाऱ्या व्यक्तींव्यतिरिक्त इतर व्यक्तींची निवड करावयाची असल्यास) त्या व्यक्तीकडून राज्य, जिल्हा वा तालुका पातळीवरील कार्यक्रमास आमंत्रित केल्याबाबतचे मागील ३ वर्षांतील किमान ५ आमंत्रणाचे पुरावे/कागदपत्रे घेण्यात यावेत.”

३) (ब) येथील (एक) कला मधील (२) मधील मजकूरानंतर पुढील मजकूराचा अंतर्भाव करण्यात येत आहे :

“गावात वरील प्रकारची व्यक्ती नसल्यास (मानधन न स्विकारणाऱ्या व्यक्तींव्यतिरिक्त इतर व्यक्तींची निवड करावयाची असल्यास) गावात ज्या व्यक्तीस सार्वजनिक कार्यक्रमात आमंत्रित केले जाते त्यांच्या मागील ३ वर्षांतील किमान १० आमंत्रणाचे पुरावे/कागदपत्रे घेण्यात यावीत.

उपरोक्त नमूद केल्यानुसार आमंत्रणाचे पुरावे/कागदपत्रे नसल्यास शाळा समितीस सदर व्यक्ती निवडीस सुयोग्य वाटल्यास अशा व्यक्तीची निवड सर्वानुमते शाळा समितीस करता येईल, तथापि अशा निवडीबाबत वाद उद्भवल्यास सदर निवड रद्द करण्यात यावी.”

४) (ब) येथील (तीन) कार्यानुभव मधील (१) व (२) मध्ये सर्वाधिक कौशल्य असणारी व्यक्ती, ज्यांच्या उत्पादनास (मालास) सर्वाधिक मागणी आहे. जे बुद्धीचा अधिकाधिक वापर करुन कमी नैसर्गिक संपत्तीचा वापर करुन अधिकाधिक लोकांच्या लाभाचे उत्पादन (माल/सेवा) तयार करतात. याप्रमाणे प्राधान्यक्रम ठरवून निवड करावी असे स्पष्ट नमूद करण्यात आलेले आहे.

उक्त अटींमध्ये अधिक स्पष्टता येण्यासाठी खालील मजकूराचा अंतर्भाव करण्यात येत आहे:

“अतिथी निदेशकांच्या कार्याचा/अनुभवाचा विद्यार्थ्यांना सर्वाधिक लाभ व्हावा व त्यायोगे शाळेतील ठराविक अभ्यासक्रमाव्यतिरिक्त व्यवहारिक आयुष्यात आवश्यक व उपयोग्य ज्ञान सहजगत्या प्राप्त व्हावे व त्याचबरोबर अभ्यासक्रमाबाह्य गोष्टींचा समावेश शालेय activity मध्ये झाल्यास मुलांना त्याबाबतची गोडी लागेल व कौशल्य ज्ञान विनासायास प्राप्त होईल व त्याचा वापर भावी आयुष्यात विद्यार्थ्यांना करता येईल, हा त्यामागचा उद्देश आहे. त्यामुळे शाळा समितीने कार्यानुभवासाठी कार्यक्षेत्रातील अतिथी निदेशकास आमंत्रित करताना त्या त्या क्षेत्रातील (फळशेती, फुलशेती, माळीकाम, उपहारगृह, लघुउद्योग) उपलब्ध साधनसामुग्रीचा सुयोग्य वापर करुन अधिकाधिक उत्पादन/माल/सेवा निर्माण केल्या आहेत, अशा व्यक्तींची निवड करणे अपेक्षित आहे.

उदाहरणार्थ धान (paddy)- अमेरीका, इस्त्रायल व जपान येथे धानाचे उत्पादन हेक्टरी सरासरी ६० ते ६५ क्विंटल इतके होते. भारतात हे सरासरी प्रमाण २० क्विंटल इतके आहे. असे असूनही भारतातील काही राज्यातील काही क्षेत्रांमध्ये धानाचे उत्पादन अमेरीका, इस्त्रायल व जपान या देशातील धानाच्या सरासरी उत्पादनाइतकेच सरासरी ६० ते ६५ क्विंटल प्रति हेक्टर इतके घेतले जाते.

त्याचप्रमाणे प्रत्येक गावात सुद्धा असेच प्रगत शेतकरी किंवा अन्य व्यवसायिक असतात अशा सरासरी उत्पादनापेक्षा जास्त उत्पादन करणाऱ्या व्यक्तींची निवड प्राधान्याने होणे आवश्यक आहे.

उपरोक्तप्रमाणेच आपआपल्या कार्यक्षेत्रात समव्यवसायिकांपेक्षा भरीव/ चांगली कामगिरी/उत्पादन/सेवा देणाऱ्या व्यक्तींचा अनुभव/ कौशल्य/ ज्ञान याचा लाभ विद्यार्थ्यांस झाल्यास त्याचा फायदा विद्यार्थ्यांना भावी आयुष्यात करता येईल. (उदा. कार्यक्षेत्रातील आदर्श शेतकरी, कार्यक्षेत्रातील सर्वाधिक यशस्वी किराणा दुकानदार, सुतार, गवंडी, लघुउद्योजक, व्यापारी व तत्सम व्यक्ती.)”

सदर शासन शुद्धीपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक संकेतांक क्रमांक २०१७०१०७१७३७४८३१२१ असा आहे. हे शुद्धीपत्रक डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(राजेंद्र पवार)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- १) मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई
- २) सर्व विधानसभा आणि विधान परिषद सदस्य
- ३) मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मुख्यमंत्री यांचे कार्यालय, मंत्रालय, मुंबई
- ४) प्रधान सचिव, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ५) प्रकल्प संचालक, महाराष्ट्र राज्य प्राथमिक शिक्षण परिषद, मुंबई
- ६) शिक्षण आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य, पुणे-१
- ७) शिक्षण संचालक, (प्राथमिक) महाराष्ट्र राज्य, पुणे-१
- ८) शिक्षण संचालक (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे-
- ९) सर्व विभागीय शिक्षण उपसंचालक
- १०) शिक्षण निरीक्षक (उत्तर /पश्चिम /पुर्व), मुंबई
- ११) सर्व जिल्हाधिकारी, जिल्हाधिकारी कार्यालय
- १२) सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद
- १३) सर्व शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक/माध्यमिक), जिल्हा परिषद
- १४) खाजगी सचिव, मा.मंत्री शालेय शिक्षण, मंत्रालय, मुंबई
- १५) शालेय शिक्षण विभागाचे सर्व कार्यासने,
- १६) कार्या.व्यय-५, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
- १७) निवडनस्ती, (टीएनटी-२).